

Putem trăi mai bine?

Am dat întâmplător peste un articol scris de mine în Germania puțin după introducerea Euro și începerea căderii dolarului față de noua valută. După citirea lui am constatat similitudini cu actuala situație din România.

Nemții, cu nasul lor prin cerurile albastre, nu au dat importanță sugestiilor făcute, iar astăzi dau din colț în colț din ce în ce mai aproape de un colaps economic. Nu sunt singurii.

Doresc să-l prezint economiștilor români. Nu ca soluție salvatoare ci ca bază de discuții, ca pantoful lui Hrușciiov pe masa Națiunilor Unite.

Nu sunt economist. Am studiat, cu ani în urmă ingineria economică, dar activitatea profesională a fost strict în domeniul tehnic. Consider însă de bun simț abordarea unor probleme, chiar spinoase, ale fenomenelor și legilor politicii economice. Scuzați spiritul pedagogic. La vremea aceea trebuia să-mi demonstrez mie însumi cele exo'plucitate.

Sper ca prezentul referat să deschidă o polemică benefică.

Generalități și definiții

Despre prețuri

Când spun că pâinea costă 1, mă refer la prețul ei de cumpărare. Pe etichetă nu este obligatoriu specifică unitatea de măsură a prețului (moneda), deoarece pe un teritoriu național moneda este unică. Acest preț este cunoscut în literatură ca **preț de desfacere** numit uneori și **preț de schimb** deoarece produsul își schimbă proprietarul.

Salariul, adică dreptul convenit pentru munca efectuată, poate fi exprimat ca valoare lunară (2000) sau valoare orară (10). Dacă nu este specificată moneda, ne referim la moneda națională (Euro, Lei, Lire etc.). Specialiștii î-l numesc **preț al forței de muncă**. Salariul este denumit **venit din muncă**, căci venitul poate proveni din mai multe surse.

Pâinea pe care o mănâncă brutarul ce o produce nu costă 1 ca în magazin ci ceva mai puțin. Ne referim în acest caz la **prețul de fabricație** numit și **preț de cost**. Nu toți salariații brutăriei au dreptul să cumpere pâinea la prețul de cost, căci brutarul și comercianții datorează statului un impozit care apare reflectat abia în prețul de desfacere.

Diferite țări folosesc diferite monede naționale. Chiar exprimarea prețurilor într-o monedă comună mai multor țări poate fi diferită. Diferența este cauzată de taxele și impozitele diferite practicate de Stat. Benzina de aceeași calitate, de exemplu, are un preț între 0.8 și 1.2 în diferite state ale Europei comune.

Calculatorul care lucrează cu prețuri nu cunoaște numele monedei naționale. El lucrează doar cu cifre. Dacă este necesară precizarea unei anumite valute apar coeficienți multiplicativi de transformare. Exemplu 1.28 \$ pro Euro, 106 Yeni pro \$, 40000 Lei pro Euro etc.

Considerații asupra relației Venit-Prețuri

Am auzit dese ori expresii care compară venitul orar din muncă cu bunăstarea. Cică cel plătit cu 30 pe oră ar duce-o mai bine ca cel plătit cu 10. Din acest punct de vedere muncitorii români, cu salariu orar de peste 10000 lei ar duce-o cel mai bine.

Să luăm un exemplu:

- În Germania, la un salariu orar mediu de 10 Euro pâinea costă 1 Euro, deci muncitorul poate cumpăra 10 pâini.
- În România, la un salariu orar mediu de 10000 Lei, pâinea costă 15000. Deci muncitorul nu poate cumpăra din salariul orar nici măcar o pâine!

Cine trăiește mai bine?

O altă greșeală frecventă este raportarea unui preț intern la o valută externă.

Un muncitor american și unul european, ambii plătiți cu 10 (primul în \$ iar al doilea în Euro) trăiesc la fel de bine, deoarece în ambele regiuni pâinea este 1. Este însă adevărat că europeanul va cumpăra mai multe în concediul său din America, față de americanul venit în Europa. Dar asta nu are nimic de a face cu bunăstarea lor de zi cu zi, și la urma urmei să-și facă americanul concediul în America lui!

Să ne ferim deci a face comparații între statele lumii folosind ca referință salariul orar, chiar dacă acesta este convertit într-o valută unică.

Este totuși evident că în anumite țări se trăiește mai bine, adică muncitorul poate cumpăra mai multe pâini din salariul orar. Indirect am nominalizat criteriul de comparație (numărul de pâini ce pot fi cumpărate cu venitul mediu orar). Pâinea nu este totuși un element definitiv ci trebuie considerată simbolică, ca “pâinea cea de toate zilele” din rugăciunea “Tatăl nostru”.

Relația Venit-Inflație (productivitate).

Trebuie stabilit un raport optim între salariul orar și produsul muncii rezultat. Muncitorul care produce mai mult poate să câștige mai mult. Este chiar indicat a stabili criteriul de remunerare funcție de rezultatul muncii.

Plata unui salariu mai mare ca valoarea produsului rezultat din muncă duce la creșterea puterii de cumpărare peste posibilitățile de aprovizionare a pieței. Potrivit legii cererii și a ofertei prețul de schimb al produsului crește în dauna puterii de cumpărare (inflație).

Invers, plata unui salariu prea mic are efect de supraproducție cu micșorarea prețului de schimb (deflație).

Este de remarcat că, chiar și în cele mai stabile perioade, există o cotă de inflație având cauze obiective, alta decât dezechilibrarea productivității muncii. Scăderea puterii de cumpărare a populației este, în acest caz, compensată de o creștere a venitului. Din păcate aceste creșteri, oricât de sociale ar fi, au efect cumulativ măbind artificial prețul produselor, an de an.

Relația Preț-Valoare

Numim **valoare** (Marx) forța de muncă totală inclusă într-un produs. Deci un produs realizat din **nimic** într-o oră are valoarea de 1 oră (exemplu culegerea de scoici, nu și pescuitul, care necesită un utilaj, undița). Dacă la producerea obiectului se folosesc alte produse, acestea au fiecare o valoare intrinsecă care se cumulează și la care se adaugă forța de muncă necesară asamblării. De exemplu un ou are ca valoare timpul inclus în porumbul mâncat de găină însumat cu timpul consumat de agricultor cu hrănirea ei. Dacă găina locuiește într-un coteț valoare oului crește cu valoarea acestuia.

Valoarea se exprimă teoretic în ore dar, dacă prețul forței de muncă a diferiților timpi incluși în valoare diferă (calificare, conștiinciozitate, etc.), se admite exprimarea valorii în moneda națională.

Prețul de producție, ca și cel de desfacere poate fi într-un raport arbitrar cu valoare intrinsecă a produsului. Dacă valoarea a două produse este identică nu este necesar ca și prețurile lor de desfacere să fie identice. De exemplu același tip de Mercedes se desface cu un preț mai mic în Olanda ca în Germania.

Deși valoarea este foarte greu de exprimat în formule, intuiția omului primitiv al epocii de piatră a evaluat-o și o folosea la schimbarea “pe piață” cu alte produse necesare. Este adevărat că, la acest schimb, participa și noțiunea de **valoare de folosință**, care și astăzi mai influențează, determină chiar, prețul de desfacere.

Spun specialiștii, **valoarea se formează pe piață**. După mine este incorect, nu valoarea, care este o constantă cu caracter social, ci prețul se formează pe piață potrivit cererii și ofertei. Pe la ora închiderii pieței cumperi lădița de struguri cu prețul unui kg, ceea ce este departe de a sade de câteva or valoarea strugurilor.

Cert este că între valoare, preț de cost și preț de desfacere nu există vreo relație de proporționalitate. Ele pot diferi atât ca efect al cererii și ofertei (prețul de desfacere) cât și din rațiuni politice sau interese de trust (prețul de producție). Există însă o proporționalitate directă între prețul forței de muncă și prețul de desfacere, ceea ce se explică și prin proprietatea prețului de a fi exprimat în diferite valute prin simplă multiplicare.

Relația Venit-Șomaj

Șomajul, plaga de astăzi a economiilor evolute, nu este nici pe departe cauzat de venituri prea ridicate sau timp de lucru prea scurt cum susțin unii politicieni. **El este o consecință directă a acumulărilor ce măresc sistematic prețurile de cost.**

Cu timpul, ca urmare a micilor cote de inflație obiectivă, se mărește în compensație prețul forței de muncă ducând la cheltuieli de producție mai mari, în dauna beneficiului, adică fără mărirea prețului de desfacere. Este normal ca, la un moment dat, beneficiile să se reducă sub nivelul cerut de o sistematică dezvoltare, chiar sub nivelul cheltuielilor de producție. Urmează falimentul sau o reducere masivă a producției, ambele ducând la creșterea șomajului.

Oricum ar justifica politicienii spre a se menține la putere, inflația obiectivă anuală, la nivel de 2..3% nu poate fi înlăturată, și nici compensările cerute de sindicate spre a menține puterea de cumpărare (nivelul de trai).

Un capital, depus cu 3% anual se dublează în 22 ani. La fel evoluează și prețul unui Mercedes care, în 20 ani se dublează numai ca efect al inflației obiective și măsurilor de compensare a ei. Nici oul, laptele, papucii sau chiloții nu sunt scutiți de această scumpire sistematică.

Ce este de făcut?

Oricât ar fi de elegant Mercedes-ul, prețul său de cost are 3 elemente:

1. Materii prime, auxiliare, energie, scule și dispozitive. Cu alte cuvinte cheltuieli cu materiale și transportul lor.
2. Forța de muncă, deci salariile plătite muncitorilor, personalului auxiliar și conducerii
3. Amortizarea mijloacelor fixe și a obiectelor de inventar. Adică cota pentru acoperirea cheltuielilor anticipate pentru clădiri și mijloace de producție.

La acestea se adaugă un beneficiu, destinat în special modernizării unității, cercetărilor pentru noi modele și mărirea a productivității muncii, acoperirea cheltuielilor cu acumularea capitalului necesar, dezvoltarea unității și a branșei. Acest adaus se bazează pe efectul de **plus valoare** (Marx) al forței de muncă, și deci nu influențează valoarea.

Materiile prime consumate, adică tabla, cauciucurile, parbrizul, bobina de inducție etc., precum și roboții, alte mașini unelte sau clădirile de producție și administrație au un preț compus din aceleași elemente. Vom constata în final că totul constă exclusiv în forță de muncă, revenind la valoarea intrinsecă.

Este deci absolut normal ca prețul mediu al orei de muncă să fie singurul etalon al produselor create.

Forță de muncă ieftină, produse ieftine.

Calitatea nu are influență asupra valorii decât în măsura calificării și conștiinciozității forței de muncă folosite, deci tot prețul acesteia. De fapt toate produsele trebuie realizate calitativ perfecte spre a fi vandabile. Calitatea nu este deci un atribut al meticulozității germane.

Putem produce ieftin, deci competitiv, folosind forță de muncă ieftină **la toate nivelele de producție** (nu numai la Opel!)

Reducerea prețului forței de muncă nu înseamnă nicidecum reducerea nivelului de trai. Din contră, vom vedea ulterior că nivelul de trai poate fi simțitor îmbunătățit.

Voi lua acum un exemplu: Un brutar, agricultorul care-i furnizează făina și forestierul care i-a asigurat lemnul pentru cuptor, sunt plătiți fiecare cu 10 Euro pe oră. Pâinea rezultă la 1 Euro, deci fiecare poate cumpăra 10 pâini din salariul orar. Să presupunem că, prin Lege, prețul orei de muncă se reduce la 5 Euro. Pâinea rezultantă va fi și ea mai ieftină, ceva sub 50 cenți (există proporționalitate între prețul de desfacere și prețul forței de muncă). Deci cu un salariu orar se pot cumpăra tot 10 pâini, dacă nu chiar ceva mai mult.

Afirmația și rezultatul de mai sus sunt bazate pe constatarea, adevărată, că valoarea produsului este exclusiv suma forței de muncă consumată în toate fazele de producere a sa (Marx).

Asupra legalității modificării prețului de piață

Că vrem, că nu vrem, există 2 piețe distincte, chiar în Europa comună:

1. Piața internă (Binnenmarkt), caracterizată prin folosirea monedei naționale. Este de fapt piața locală, în care producătorii se întâlnesc direct cu consumatorii lor, rare ori intermediari de comercianți. Tot aici se includ și supermarket-urile care desfac produse de larg consum create de întreprinderi industriale ("fabrici" de ouă se exemplu). Asupra acestei piețe pot influența marii producători și chiar guvernanții pe teritoriul național.
2. Piața internațională, dese ori substituită de bursă. Piața pe care se întâlnesc interese statale sau ale marilor trusturi. Actori sunt producători și comercianți, foarte rar consumatori. Moneda de schimb poate fi valută recunoscută ca atare sau moneda națională a unor state. Piața europeană, deși guvernată de regulamente în comun recunoscute de participanții naționali, **nu este încă o piață internă**, ca aceea a SUA. Practic transferul unui produs în afara fostelor granițe naționale este de natura unui export-import cu semnificative variații ale prețului.

De și nu mai există instituții vamale între partenerii vechi ai Europei comune, fiecare stat național reglementează prețurile prin adăugarea unor taxe și impozite. Asta face ca, în zona limitrofă fostelor granițe naționale să înflorească un comerț local, de tip contrabandă, dar perfect legal. Nemții cumpără Mercedes-uri din Olanda și benzină din Austria, cu cca. 10% mi ieftin dacă nu chiar cu mai mult.

Așa cum a legiferat și menține taxe (ecologice de exemplu) mari pe diferite produse, indiferent dacă sunt din țară sau din afara ei, fără ca partenerii europeni să se sinchisească, guvernul german ar putea și să și reducă, de exemplu cu 50%, absolut toate salariile, pensiile cât și a prețului tuturor produselor, similar introducerii unei noi monede naționale. Ar fi a doua oară în acest deceniu, căci a mai făcut-o la înlocuirea DM cu Euro. Trebuie doar voință politică și o temeinică pregătire.

Revizuire, fără să schimbăm nimic ? Sau ...

Am arătat mai sus că, menținând raportul preț de desfacere – preț al orei de muncă, salariile pot fi considerabil scăzute fără a influența cu nimic puterea de cumpărare. De ce să stărnim atunci sindicatele? Un salariu cu 50% mai mic nu prea este o jucărie dacă vrei să rămâi la putere!

Am văzut că inflația de cca. 3 % anual este obiectivă și duce la o compensare, cel puțin cu aceeași valoare asupra salariilor, în mod sistematic.

Găsesc necesar ca periodic, cel puțin o dată la 20 ani, să fie efectuată o reactualizare a prețurilor influențate cumulativ de micile inflații anuale.

Dacă prețul “pâinii cea de toate zilele” scade la 10 cenți, retribuția orara s-ar putea reduce la 1 Euro, iar un Mercedes ar costa și el de 10 ori mai puțin pe piața internă. Nu și pe piața internațională unde poate fi vândut cu mari rabaturi și totuși în substanțial câștig. S-ar reîntoarce anii de aur al epocii DM

Se zice că, după crize de supraproducție, urmează un bum economic. Da! Dar numai după ani buni de chin în care prețurile de pe piață se echilibrează cu noile valori scăzute ale forței de muncă. Eu propun a face asta conștient, dintr-o trăsătură de condei, astfel ca în minimul de timp posibil să fie înlăturată o criză încă incipientă.

Să evaluăm rezultate!

Un fenomen greu de înțeles. Să reduci salariile, fără a micșora cu nimic puterea de cumpărare.

Dacă mâine ar apare din nou DM pe piață, cu valoarea de 2 Euro ce s-ar întâmpla? Toate prețurile, salariile, pensiile cât și toate tranzacțiile financiare, ar fi operate la jumătate. Se schimbă ceva? Poate mentalități, ca la identica schimbare de acum câțiva ani. Din punct de vedere contabil nu se schimbă decât ordinul de mărime al sumei și numele monedei. Dar dacă nu schimbăm numele monedei?

Contabilii ar întreba: “Cum știu că valoarea tranzacției este cea noua sau cea veche ce trebuie înjumătățită?” O întrebare logică, dar nu pentru conștiinciosul slujbaş german. Oricum răspunsul este “Pun semn de carte la pagina la care am rămas înainte de a adormi!”

Presupun acum că sa dat legea și că, de la 1XIII toate valorile din contabilitate se înjumătățesc. Chiar toate?

Pe 30 XII mi-am încasat pensia de 1000 Euro, următoarea va fi, peste 30 de zile, de numai 500. Dar de a doua zi cumpăr pâinea de 1 Euro cu numai cu 50 c. Statul, CDU, mi-a făcut cadou o pensie suplimentară! In aceeași situație sunt toate persoanele fizice sau juridice care dețin sume în numerar. Aceste sume sunt un activ care nu va fi înjumătățit. Dezideratul devine necesar spre a contracara perioada de tranziție, în special a mentalității umane.

Acesta măsură este posibilă pentru un Stat ca Germania, cu cotă de inflație multianuală normală și cu un coeficient de reactualizare rațional (maxim 2). Dacă România ar dori să revitalizeze leul, cu un coeficient de reactualizare de 10000, nu numai că nu și-ar permite clauza menținerii numerarului (un pensionar ar primi cadou 9999 pensii), dar necorelarea dintre valoare produsului și prețul forței de muncă ar duce de râpă toata mascarada. Și totuși România are în plan o asemenea revigurare a monedei naționale, probabil ca măsură electorală.

Detalii și măsuri tranzitorii

Cetățeanul german plătea 2 DM pe o pâine în secolul trecut. Acum plătește 1 Euro, pentru aceeași pâine. Dar și venitul său în Euro este cca. jumătate din cel avut în DM.

Din rațiuni de aliniere a prețului de cost la prețul de desfacere internațional devine necesar a reduce drastic prețul forței de muncă. Dacă această reducere se face la nivel de întreprindere, prin concedieri sau mărire a timpului normat de muncă, rezultatul este îngrădit iar consecințele asupra economiei naționale pot fi dezastruoase (șomaj de masă, criză de supraproducție, etc.). Măsura poate fi completată cu reducerea producției acestor întreprinderi sau transferul întreprinderii în zone geografice cu preț al forței de muncă mai mic. Și această măsură se evidențiază drept paleativ. Nu sunt înlăturate cauzele care au produs mărirea peste limitele admise ale prețului de cost.

Care este cauza reală?

Spirala inflaționistă

De mai mult de 20 de ani industria sa dezvoltat an de an. Dar, tot an de an, au fost compensate în veniturile cetățenilor, prin intermediul sindicatelor, cotele de inflație normale și obiective, generând o spirală.

Admițând că anual au fost compensate în venituri cu numai 3% , constatăm că salariile sau dublat numai ca efect al inflației anuale.

Dezvoltarea masivă a industriei și comerțului au mascat măririle de salarii cauzate de spirala inflaționistă. Putem constata fără echivoc că astăzi prețurile pe piață sunt duble față de acum 20 ani. Si practic fără nici o justificare. Simplu s-au mărit cu câteva procente prețurile în anul X, iar salariile au fost în consecință compensate. Dacă inflația anuală ar fi fost nulă, prețurile de acum 20 ani, jumătate din prețurile actuale, ar fi dominat și astăzi piața.

Oare nu este mai ușor a forța prețurile mai aproape de valoarea reală a mărfii (la nivelul presupus acum 20 ani de exemplu, deci jumătate din prețul actual), decât să căutăm paleative, mai mult politice, pentru înscrierea în cursa de competitivitate ?

La un nivel mai redus al prețurilor de pe piață este justificată reducerea cu același procent a veniturilor. Puterea de cumpărare rămâne astfel neschimbată, ca și nivelul de trai.

Sunt sigur că muncitorii de la Opel nu ar fi protestat dacă, în locul sporului de 10% cerut ar fi căpătat asigurări că LIDL (păpică) și C&A (țoale) vor reduce prețurile cu 10%. Dar ca aceste unități să-și poată ține cuvântul este necesar ca furnizorii lor să reducă prețurile, și furnizorii acestora, adică toată economia națională. Acest lucru se poate face numai prin Lege. Si dacă tot se promulgă o lege, de ce numai 10 % când ar fi necesar 50% ca să readucem nivelul pieței la situația dinaintea începerii spiralei de inflație.

Influențe internaționale

Competența organului legiuitor național se limitează teritorial la vechile granițe. Deci nu pot obliga Olanda să scumpească Mercedes-ul importat, pentru ca germanii să cumpere produsul cu taxă ecologică cu tot.

Reducerea globală a prețurilor, chiar numai pe teritoriu național, anulează practic toate contrabandele legale, și verzii pot conta pe veniturile din taxele lor. Este adevărat, mai mici, dar cu aceeași eficiență căci și cheltuielile angajate se reduc. Dar mă îndoiesc că aceste taxe sunt folosite acolo unde ar trebui!

Cel puțin câțiva ani, până ce spirala inflaționistă va fi din nou simțită, prețurile internaționale acoperă din plin prețul de cost. Exportul se va face, nu numai cu mari beneficii, ci și mai ușor căci întreprinderile pot acorda, fără restricții, substanțiale rabaturi. Se pune însă stringent problema importurilor, în special din zona Euro.

Acolo unde importul nu poate fi eliminat, va crește prețul de piață al respectivului produs, creând, în epoca de tranziție de cca. 2 ani un coeficient sporit de inflație, care va trebui compensat. Se poate deci conta pe un spor al salariilor de cca. 10% în primul an după aplicare, și 6..7% în următorul. Acestea pot fi prezentate și ca măsuri de sporire a bunăstării, deși nu sunt decât compensații pentru menținerea nivelului de trai.

Cât timp exportul rămâne excedentar, veniturile suplimentare din diferența față de prețul de cost pot compensa pierderile prin importuri, nu numai la nivel de întreprindere.

Cheltuielile exagerate cu importuri pot fi un motor de dezvoltare. Fondurile necesare vor fi asigurate de export.

Influențe asupra bugetelor.

Deși impozitele și taxele încasate se reduc (teoretic la jumătate, practic cu mai puțin căci multe activități vor pierde farmecul de a fi executate la negru), eficiența lor rămâne. Lucrările planificate, în măsura în care nu angajează importuri, vor costa jumătate. Un mare

număr de cheltuieli, între care cele cu șomajul, se vor reduce simțitor, căci economia va intra într-un înfloritor bum.

Pot fi mai ușor făcute reduceri de taxe și impozite (poate eliminarea taxelor ecologice?)

Dacă tot mai persistă depășiri bugetare, acestea vor fi oricum micșorate datorată prețurilor mici de piață. Deci un 3% depășire devine numai 1.5% în noile condiții când o autostradă, un spital sau o școală va costa jumătate din cheltuiala prevăzută.

Partea neplăcută

Am recomandat mai sus ca americani să-și facă concediul acasă. E destul de mare America.

Parafrazând “Germania este destul de frumoasă ca nemții să-și facă concediul acasă (acasă reprezentând întreaga Germanie, nu numai cuibul domestic!).

Precizarea este necesară deoarece, deși raportul venit-preț sa păstrat, deci din salariul micșorat poți realiza (în țară) tot ce realizai înainte de micșorare, salariul în echivalent valută este totuși mic, practic pe jumătate.

Deci un concediu în afara granițelor, sau ajutorul acordat rudelor de “jos” adică din țara de baștină , se scumpesc binișor. De exemplu dacă un turc trimetea acasă (în Turcia) jumătate din salariu, în noile condiții ar muri de foame dacă ar păstra nivelul ajutorului, căci ar trebui să trimită salariul integral. Poate scăpăm de intrușii veniți să se îmbogățească cu această măsură, mai ușor decât cu paleativele Legi ale lui Schili.

Reducerea la jumătate pare deci cam mult. Să lăsăm turcului și un ceva din care să trăiască, fără a reduce ajutorul acordat familiei.

Nici Mercedes nu necesită reducerea la jumătate a prețului de cost ca să devină competitiv. Este deci rolul specialiștilor a stabili un coeficient de reducere globală a prețurilor astfel încât economia să fie debarasată de balasturile care o înfrânează, fără a lovi prea tare în interesele populației. Dar nu cu izul de orgoliu care sa făcut simțit la determinarea raportului DM-Euro, căci marile probleme ale economiei germane au început practic cu introducerea noii valute.